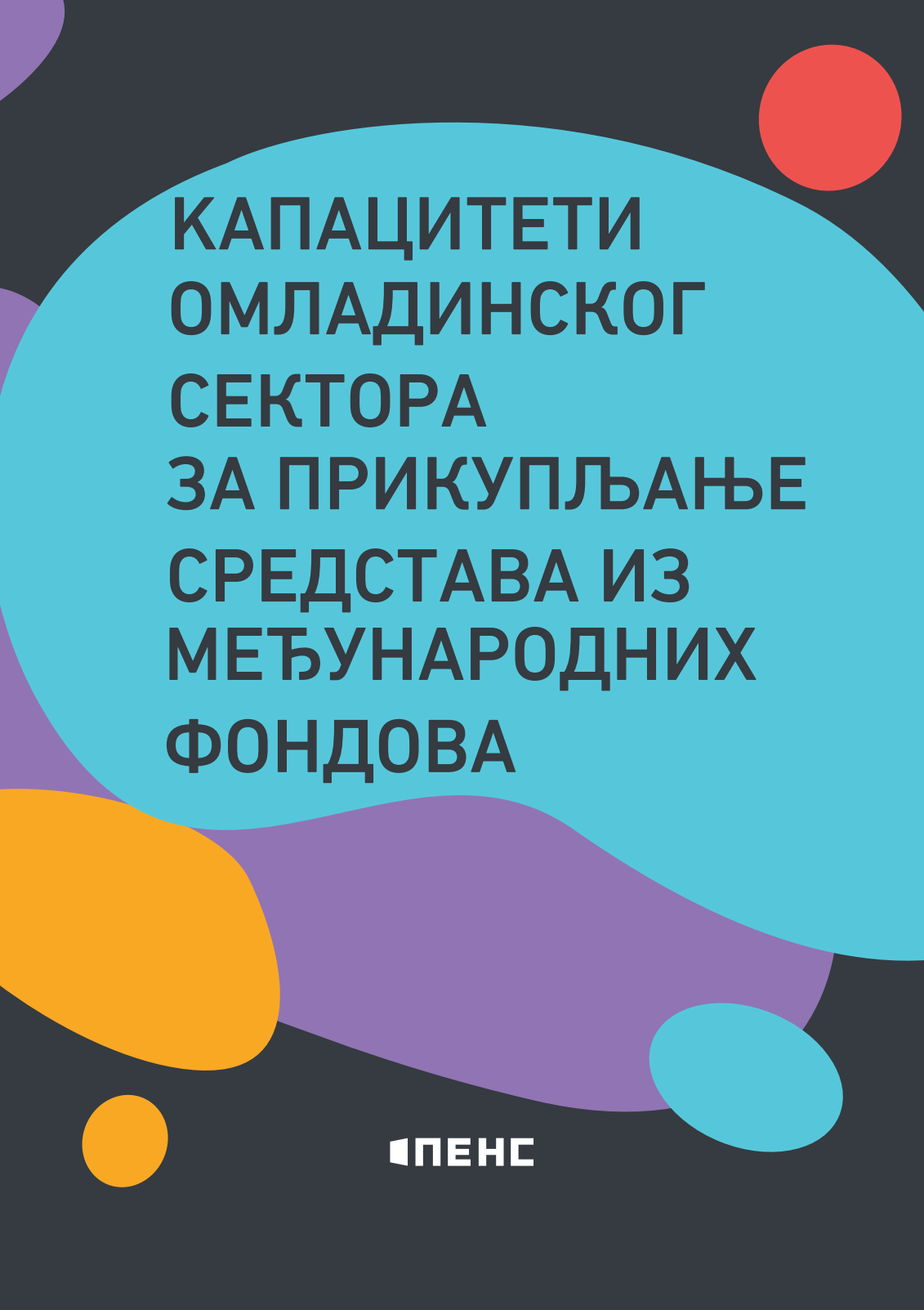

КАПАЦИТЕТИ ОМЛАДИНСКОГ СЕКТОРА ЗА ПРИКУПЉАЊЕ СРЕДСТАВА ИЗ МЕЂУНАРОДНИХ ФОНДОВА

Пројекат „У центру одрживе омладинске политике“

Спроводи Омладински савез удружења „Нови Сад омладинска престоница Европе – ОПЕНС“

Финансира Министарство омладине и спорта Републике Србије

Ауторски тим:

Славица Ранисављевић Ковачевић

Тања Бокун

Невена Стојановић

Издавач:

Омладински савез удружења "Нови Сад омладинска престоница
Европе – ОПЕНС"

Уредница:

Александра Илијин

Лектура:

Небојша Лакета

Графичко обликовање:

TRID TECH Лазо Сатмари ПР

САДРЖАЈ

Увод	7
Методологија истраживања	10
Проблем истраживања	10
Циљеви истраживања	10
Инструмент	10
Узорак	11
Поступак	11
Обрада података	11
Резултати истраживања	12
Описни подаци о удружењима грађана	12
Досадашње искуство у раду са донаторима	18
Капацитети омладинског сектора за повлачење средстава	24
Пандемија КОВИД - 19 и утицај на повлачење средстава	31
Препоруке	32
Прилог	35

УВОД

Омладински сектор чини широк број удружења грађана која активно укључују младе у свој рад као активисте, волонтере и кориснике, у циљу развоја појединца и потенцијала заједнице. За остварење активности удружења младих, удружења за младе и оних који раде са младима потребно је поседовати широк спектар знања и вештина. Када се говори о јачању капацитета омладинских и организација за младе, ретко се говори о управљању финансијама и вештинама за повлачење средстава од различитих донатора, те одржање и развој самих удружења. Како је учинак омладинског сектора у овом домену низак, намеће се и питање да ли донаторска политика одговара потребама сектора и његовим капацитетима.

Истраживања о финансијској одрживости цивилног сектора углавном се не баве одвојено омладинским удружењима и њиховим капацитетима, те о њиховом положају можемо закључивати посредно. Према индексу одрживости организација цивилног друштва за 2020. годину¹, финансијска одрживост ОЦД оцењена је са 4,4 на скали од 1 до 7, и налази се у категорији одрживост у развоју. Финансијска одрживост цивилног друштва у Србији током 2020. остала је на истом нивоу као и током 2019. године. Иако је државно финансирање сектора смањено, средства донатора и локалних филантропа су повећана. Према истраживању „Catalyst Balkans”¹, у 2020. укупно је донирано 50,9 милиона евра, што је 2,7 пута више него претходне године (према забележеним донацијама). Укупно трећина донација била је усмерена ка активностима за смањење последица пандемије ЦОВИД-19.

Четвртина донација из укупне дониране суме усмерена је на здравство. Пандемија је помогла и да неке корисничке групе које иначе нису често подржаване добију на видљивости и важности, те је старија популација, која је била у центру пажње као високоризична група, по први пут добила значајнију подршку. Један од показатеља утицаја кризне ситуације на дугорочне трендове даривања пословног сектора јесте „испадање” особа са инвалидитетом из групе најчешће циљаних корисника, услед врло малог броја акција за последице пандемије. Уместо њих, у групу највише подржаних корисничких група ушле су особе у ризику од сиромаштва.

Треба ипак имати у виду да, иако је скоро половина (48,9 процената) донација отишла ка ОЦД, новац је био усмерен ка мањем броју великих организација (које су биле посредници за медицинско лечење појединаца или пружање социјалне помоћи). Географски, расподела донација у Србији прати трендове прошлих година, где су на првом месту примаоци из региона Града Београда, а онда Шумадије и Западне Србије, затим Војводине и, на крају, Јужне и Источне Србије.

Са друге стране, веома мали проценат удружења објављује финансијске извештаје на својим интернет страницама или на други начин извештава јавност. Транспарентност износа донација у 2019. години опала је за 5,9% у односу на претходну годину указујући на прекид стабилног раста у бољем извештавању медија о износима кроз све претходне године.

У оквиру индекса одрживости цивилног сектора наводи се да је Делегација Европске уније (ДЕУ) подржала цивилно друштво у контексту пандемије са 2,5 милиона евра, које је дала Црвеном крсту за помоћ угроженим групама, као и још 3,5 милиона евра организацијама које раде на насиљу у породици преко организације „UNWOMEN” и 90.000 долара за ОЦД кроз програм брзих грантова „UNDP RELOAD”. Поред наведених, Амбасада Немачке по први пут директно је финансирала организације из заједнице током 2020. Балкански фонд за демократију доделио је 64 гранта за пројекте који су се односили на КОВИД-19, укупне вредности преко 1,5 милиона долара. Неки страни донатори такође су представили нове могућности за финансирање, које нису биле повезане са ковидом.

У циљу одговора на питања које се тичу капацитета омладинског сектора за привлачење средстава од међународних донатора спроведено је истраживање чије су компоненте (методологија, налази и препоруке) изнесени у публикацији. Истраживање је део ширег пројекта „У центру одрживе омладинске политике“ које је подржано од стране Министарства омладине и спорта и јединице локалних самоуправа, а са циљем унапређења донаторске политике у Србији. Ставови изражени у овој публикацији искључива су одговорност аутора и његових сарадника и не представљају званичан став Министарства омладине и спорта.

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА

Повлачење средстава од различитих донатора обезбеђује стабилност и развој удружења грађана и њихове делатности. Учинак омладинског сектора у домену повлачења средстава, посебно од међународних донатора, низак је. У циљу даљег развоја сектора поставља се проблемско питање – да ли донаторска политика одговара потребама сектора и његовим капацитетима?

ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Да би се одговорило на проблемско питање постављени су основни циљеви истраживања:

- утврдити капацитете омладинских удружења у периоду од 2019. до 2021. године да повуку средства из међународних фондова за своје програме;
- утврдити каква је тренутна донаторска политика из угла одржања активности и развоја програма у оквиру омладинског сектора;
- утврдити ниво компетенција и могућности омладинских удружења да одговоре на захтеве и услове међународних донатора;
- утврдити на који начин је пандемија КОВИД-19 у 2020. години утицала на капацитете и могућности омладинских удружења грађана да повуку средства из међународних фондова.

ИНСТРУМЕНТ

У циљу одговора на постављене циљеве истраживања, конструисан је упитник који је садржао четири целине – општи подаци

о удружењу грађана, досадашња искуства омладинских удружења у оквиру донаторских политика, капацитети и могућности омладинских удружења у повлачењу средстава међународних донатора, и утицај пандемије КОВИД-19 на капацитете за повлачење средстава из међународних фондова.

Упитник за процену капацитета омладинског сектора за прикупљање средстава из међународних фондова садржао је питања отвореног типа, питања затвореног типа са понуђеним одговорима и тврдње које су оцењиване путем Ликертове петостепене скале. Упитник примењен у истраживању налази се у прилогу документа.

УЗОРАК

Узорак је обухватио 95 представника удружења грађана са територије Републике Србије са различитим степеном искуства, обликом удруживања, области деловања и годишњег буџета.

ПОСТУПАК

Током октобра и новембра 2021. године конструисани упитник за процену капацитета омладинског сектора за прикупљање средстава из међународних фондова прослеђен је удружењима грађана у омладинском сектору и кровним омладинским организацијама. Упитник је прослеђен путем мејлинг листа, друштвених мрежа и информација на интернет презентацијама ресурс-центра. Верујемо да је упитник овим путевима дошао до најмање 400 представника омладинских удружења на подручју Републике Србије. Попуњавање упитника било је анонимно, путем платформе за онлајн попуњавање упитника².

ОБРАДА ПОДАТАКА

Налази добијени истраживањем обрађени су у оквиру статистичког пакета ИБМ СПСС 20. За приказ података употребљене су дескриптивне статистичке анализе.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

ОПИСНИ ПОДАЦИ О УДРУЖЕЊИМА ГРАЂАНА

У спроведеном истраживању под насловом „Капацитети омладинског сектора за прикупљање средстава из међународних фондова” учествовало је 95 представника удружења грађана који делују у омладинском сектору као представници удружења за младе, удружења младих, удружења која реализују активности за младе и представници кровних савеза омладинских удружења³. Највећи број испитаних, тачније половина узорка, припадао је удружењима за младе, док је најмањи број учесника истраживања био део кровних савеза омладинских удружења (што је очекиван проценат учешћа, имајући у виду њихов укупан број). Детаљна расподела удружења грађана у узорку дата је у Табели 1.

Табела 1

Удружења грађана која су укључена у истраживање

Тип удружења	Процент заступљености
Удружење младих (удружење чије чланство чини најмање $\frac{2}{3}$ младих и чији су циљеви или област остваривања циљева усмерени на младе; уписано у јединствену евиденцију удружења младих, удружења за младе и њихових савеза Министарства омладине и спорта)	18%

3 Подела удружења направљена је према категоризацији Јединствене евиденције удружења младих, удружења за младе и њихових савеза. Линк ка бази: <https://www.mos.gov.rs/o-ministarstvu/sektor-za-omladinu/evencija-udruzenja>

Удружење за младе (свако друго удружење чији су циљеви или област остваривања циљева усмерени на младе; уписано у јединствену евиденцију удружења младих, удружења за младе и њихових савеза Министарства омладине и спорта)	52%
Удружење које реализује активности за младе (чији су циљеви или област остваривања циљева у једном сегменту деловања усмерени на младе; није уписано у јединствену евиденцију удружења младих, удружења за младе и њихових савеза Министарства омладине и спорта)	28%
Кровни савез омладинских удружења	2%

Удружења грађана која су учествовала у истраживању формално су активна у раду са младима у широком временском распону, најмање годину дана до 35 година. Просечно искуство у омладинском сектору за испитана удружења јесте 11 година, док је медијан, односно средишња вредност, нижа, и износи 9 година. Добијени налази указују нам да постоји значајна варијабилност у годинама искуства које удружења грађана имају у раду са младима. Просек дужине рада удружења која активно раде са младима оквирно је једна деценија. Ова просечна дужина рада омладинских удружења поклапа се са доношењем Закона о младима, који је усвојен 2011. године⁴.

Министарство омладине и спорта у својој Националној стратегији за младе за период од 2015. до 2025. године⁵ издваја девет области којима се описују активности за младе (Запошљавање и предузетништво младих; Образовање, васпитање и обука младих; Активизам и активно учешће младих; Здравље и благостање младих; Безбедност младих; Социјална укљученост младих; Мобилност младих; Информисање младих и Култура и креативност младих). Овим областима у упитнику је додата – Заштита животне средине. Представници удружења грађана у оквиру одговора означавали су области рада са младима у којима активно делују.

⁴ Закон о младима, линк ка тексту закона: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_mladima.html

⁵ Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године, линк ка тексту стратегије: <http://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/strategija/2015/22/1/reg>

У испитаном узорку највећи број удружења своје активности реализује у циљу промовисања: активизма и активног учешћа младих (74%), затим образовања, васпитања и обука младих (73%), велик проценат њих усмерен је ка информисању младих (64%). Најмањи број испитаних удружења бави се безбедношћу младих (30%) и заштитом животне средине (38%). Расподела испитаника према овом питању представљена је у Табели 2.

Табела 2

Области у којима удружења оставрују своје активности

Област деловања	Процент заступљености
Запошљавање и предузетништво младих	42%
Образовање, васпитање и обука младих	73%
Активизам и активно учешће младих	74%
Здравље и благостање младих	44%
Безбедност младих	30%
Социјална укљученост младих	59%
Мобилност младих	40%
Информисање младих	64%
Култура и креативност младих	55%
Заштита животне средине	38%

Анализирајући претходне одговоре, може се видети да образовање, информисање и активизам представљају највећи проценат рада са младима од стране удружења грађана. Ове области у омладинским удружењима могу бити виђене и као циљ – подстицање образованије, информисаније и активније омладине – али и као приступ и алатке у раду за остварење циљева у другим областима деловања. Социјална укљученост младих, а затим култура и креативност младих, представљају следеће две области у којима ради више од половине

испитаних удружења, што указује на значај ових тема код активиста из омладинског сектора. Затим следе здравље и благостање младих, запошљавање и предузетништво, мобилност младих, заштита животне средине и безбедност младих. Овим специфичним темама бави се између 30% и 44% испитаних удружења. Њихова засупљеност је мања, али и даље присутна код сваког трећег удружења које ради са младима.

Општи капацитети удружења грађана чији је рад усмерен ка младима добијени су кроз анализу људских и финансијских ресурса. Људски ресурси су анализирани из аспекта броја запослених у удружењу грађана, броју волонтера који учествују у раду и стручности у области прикупљања средстава. Број запослених је посматран кроз четири категорије ангажовања – уговор о раду (пуно радно време и пола радног времена), према уговору о ауторском делу и радно ангажовани на неки други начин (на пример: путем студентске задруге, агенције, у сарадњи са другим удружењем). Број и структура запослених представљени су у Табели 3.

Табела 3

Људски ресурси у оквиру омладинских удружења

Број особа	Према уговору о раду (пуно радно време)	Према уговору о раду (пола радног времена)	Према ауторском уговору	Радно ангажовани на неки други начин
Без запослених (%)	66,7	86,5	53,3	54,7
Један запослени (%)	12,1	9,6	14,7	10,7
Два до пет запослених (%)	13,3	3,9	26,8	27,9
Више од пет запослених (%)	7,9	0	5,2	6,7
Просечно запослени (%)	1,37	0,22	1,36	1,55

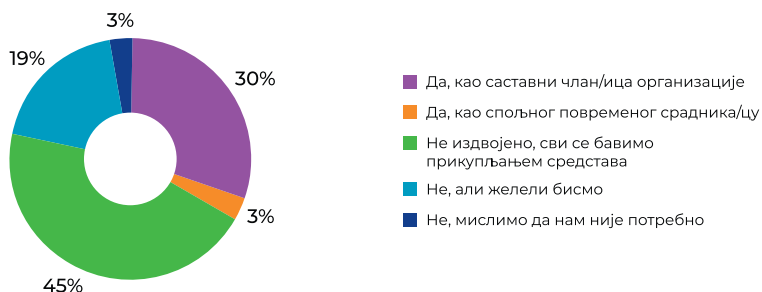
На основу резултата представљених у Табели 3 може се видети да у свакој категорији запослења више од половине удружења нема ниједног запосленог. Најмање је запослених према уговору о раду на пола радног времена, а затим према уговору о раду на пуно радно време. Ово указује да запослени у омладинском сектору имају у малом проценту сигурност и дугорочну финансијску стабилност у оквиру рада удружења грађана. Највећи проценат запослен је на неки други начин – путем студентске задруге, агенције, у сарадњи са другим удружењем. Најмањи број удружења има више од пет запослених (у свакој од испитиваних категорија). У последњем реду Табеле 3 може се видети да се просечан број запослених особа према облику запослености креће између 0,22 (уговор о раду – пола радног времена) до 1,55 (неки други начин ангажовања)..

Ситуација је другачија када су у питању волонтери и волонтерке у оквиру удружења грађана у омладинском сектору. Само 8% удружења укључених у истраживање нема активне волонтере. Између 1 и 10 волонтера има 40% испитаних удружења грађана, а више од четвртине узорка, тачније 25,7% испитаних има 20 и више волонтера. Највећи број волонтера присутних у оквиру једног омладинског удружења јесте 443. Ови подаци указују на велику разуђеност и значај волонтера и волонтерки у односу на само удружење. У просеку је у омладинским удружењима 26 волонтера. Ипак, средишња вредност (медијан) указује да је овај број вероватно мањи и броји око 12 волонтера по удружењу (просечан одговор у анализи виши је услед постојања мањег броја удружења која „одскачу“ и имају изнад 100 активних волонтера.)

У истраживању су испитивани капацитети за прикупљање средстава од међународних донатора. Едуковани и стручни појединци или тимови представљају значајан ресурс организације за прикупљање средстава. Готово трећина испитаних удружења грађана навела је да има особу која је задужена за фандрејзинг / прикупљање средстава у оквиру организације. Највећи проценат удружења (45%) нема издвојено ову особу, сви се баве прикупљањем средстава. На Графикону 1 представљени су одговори испитаника на питање о људским ресурсима у области прикупљања средстава.

Графикон 1

Одговори испитаника на питање „Да ли у својој организацији имате особу/тим која је задужена за фандрејзинг / прикупљање средстава?“

У оквиру анализе података упоређено је да ли се удружења младих, удружења за младе, кровни савези и удружења која спроводе активности за младе разликују у односу на стручан тим за прикупљање средстава. Одговори испитаника дати су у Графикону 2. На основу резултата може се видети да само удружења која спроводе активности за младе имају ову особу као спољног сарадника/цу и да би ова групација највише желела да активно укључи особу за прикупљање средстава. Удружења за младе и удружења младих имају најчешће или особу у тиму или сви учествују у прикупљању средстава.

Графикон 2

Облик удруживања и стручни тим за прикупљање средстава

Да ли у својој организацији имате особу / тим која је задужена за фандрејзинг / прикупљање средстава?

Финансијски ресурси у првом делу упитника испитивани су кроз информацију о буџету омладинских удружења у претходној (2020) години. Одговори испитаника показују велику разубуђеност у годишњем буџету између омладинских удружења и сведоче о разноликости сектора према питању буџета. Десет испитаних удружења није имало приход у 2020. години док је омладинско удружење са највећим износом средстава у 2020. години имало прилив од 43 милиона динара. У Табели 4 приказани су груписани одговори испитанка у односу на финансијске ресурсе.

Табела 4

Годишњи буџет удружења у 2020. години (груписани одговори)

Износ буџета	Процент у узорку
До 100.000 динара	27,9%
Од 100.000 динара до 1.000.000 динара	18,7%
Од 1.000.000 динара до 6.000.000 динара	32,3%
Више од 6.000.000 динара	22,1%

ДОСАДАШЊЕ ИСКУСТВО У РАДУ СА ДОНАТОРИМА

У другом делу истраживање се бавило досадашњим искуствима са донаторима која су имала омладинска удружења укључена у истраживање. Донатори који улажу у омладински сектор подељени су у групе локалних, покрајинских, републичких донатора, као и међународних фондова, корпорација и приватних лица. Све наведене групације препознате су од стране омладинских удружења и донирале су средства за њихов рад у претходне две године. Највише средстава омладинска удружења добила су од међународних фондација, а затим из претприступних фондова (донације од стране ЕУ). Донације које издвајају ови фондови најчешће су веће у односу на локалне и републичке конкурсе. Стога не чуди што управо највећи

износ средстава долази од међународних донатора. Најмање испитаних новац је добило од корпоративног сектора. Расподела добијених средстава приказана је на Графикону 3.

Графикон 3

Одговори испитаника на питање „Од којих донатора сте у претходне две године добили највише средстава?“

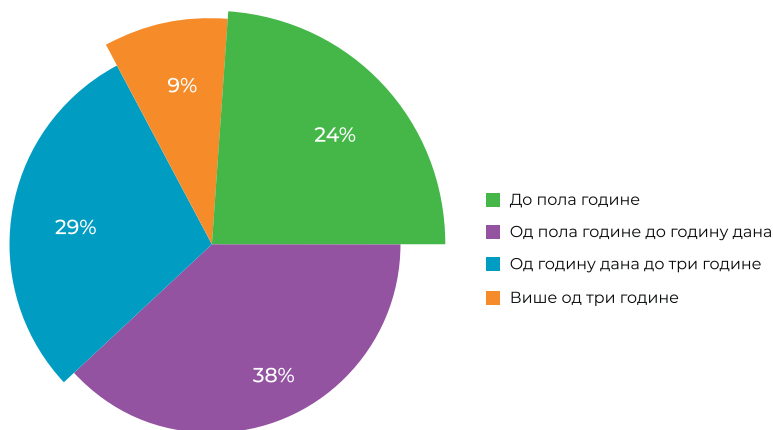

На основу добијених одговора може се закључити да је петина испитаних удружења у последње две године највиши износ средстава добила управо од међународних донатора, а затим следе претприступни фондови. Друга велика група донатора омладинском сектору јесте држава кроз локалне самоуправе, покрајинске секретаријате и министарства, односно републичке институције. Укупно 31% удружења грађана било је највише финансирано на овај начин. Корпоративни сектор је са 2% донација најмање учествовао у финансирању испитаних омладинских удружења.

На питање Колико је трајао најдужи пројекат који сте реализовали као удружење? испитаници су давали одговоре у месецима и годинама. Најмање трајање пројекта који је реализован јесте месец дана, а најдуже 108 месеци, односно 9 година. Средишња вредност трајања најдужег пројекта који је реализовало неко омладинско удружење била је годину дана. На Графикону 4 приказана је детаљна расподела узорка према овом питању.

Графикон 4

Одговор испитаника на питање „Колико је трајао најдужи пројекат који сте реализовали као удружење?”

Добијени одговори указују да је већина омладинских удружења у континуитету најдуже подржана до годину дана. То је временски период у ком се могу започети промене или испратити значајни процеси. Ипак, овај период није довољан за одговор на стратешке проблеме и остваривање већих циљева које удружење има пред собом. Овај вид подршке и даље се може видети као нестабилан за остварење програма за већину удружења грађана.

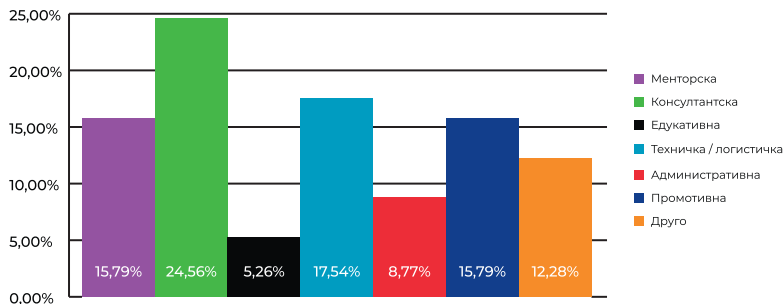
Испитаници који су учествовали у истраживању у просеку су наводили да је, од укупног износа добијених средстава у прошле две године, око једне трећине усмерено на програмске активности (а не искључиво пројектне). Потребно је имати у виду да и према овом питању постоји висока варијабилност између испитаних удружења грађана. Укупно 18,9% испитаника наводило је да је сав новац усмерен у пројектне активности, док је 17% испитаних навело да је новац добијен у пројектима управо усмераваан ка програмским циљевима и активностима удружења.

Одговори у упитнику указују да је удружењима најтеже да обезбеде средства која омогућују несметан и континуиран рад. Велик број активности одвија се ван временског оквира дефинисаног пројектом (пружање континуиране подршке, превентивни рад, подизање свести или капацитета...) и око 32% испитаних организација за то тешко обезбеђује средства. Укупно четвртина узорка наводи да су то плате, хонорари или друге врсте финансијских надокнада за запослене и сараднике, док је за 15% највећи проблем обезбеђивање средстава за унапређење компетенција тима и квалификација за бољи рад. Подједнако често (7%) помињу се трошкови у вези са међународном сарадњом (трошкови пута у инстранство, хонорари иностраних предавача и сл.), активности које су системског карактера и оне које треба да донесу нешто ново и непознато. У мањем броју случајева (мање од 5%) наводе се логистички, административни и неки други специфични трошкови.

Испитаници су питани каква би им врста подршке, поред финансијске, била потребна за реализацију програмских активности. Понуђени су одговори – менторска, консултантска, едукативна, техничка/логистичка, административна, промотивна и др. Највећи број испитаних, скоро четвртина узорка, навео је да би то била консултантска подршка, а након тога и техничка/логистичка. Испитаници који су дали одговор „друго“ наводили су да им је потребна подршка која се тиче просторних ресурса, заговарања промена, али и да им финансијска подршка помаже да успешно пронађу сараднике који би им менторски и на друге начине помогли. Расподела добијених одговора дата је на Графикону 5.

Графикон 5

Одговори испитника на питање „Поред финансијске подршке од донатора, каква би Вам још подршка била потребна за реализацију програмских активности?“

Кроз упитник се настојало утврдити у којој мери омладинска удружења комуницирају са донаторима и када пројекти, уговорне обавезе, нису активни. На питање да ли одржавају контакт са донатором и ван уговорних обавеза 44% испитаних одговорило је са Да. Одговор Понекад дало је 40% испитаних, док је 16% изјавило да не комуницира са донатором ван обавеза дефинисаних уговором. Удружења која комуницирају са донаторима и ван пројектних активности најчешће то раде путем мејла, а мањи број путем телефона и лично. Углавном се у овим комуникацијама разговара о могућој будућој сарадњи или областима од заједничког интереса.

Низ питања у упитнику односио се на конкурсе искључиво међународних донатора. Убедљиво прва асоцијација на овај израз јесте Европска унија и њени фондови, финансирања и регулатива који са њом имају везе. Више од 32% организација које су одговориле на ово питање међународно финансирање повезује са средствима из ЕУ. Наредна асоцијација (15%) везана је за Међународне организације (углавном реномиране) и њихове активности у нашој земљи. Следе две групе одговора са 11% заступљености: да је прва асоцијација међународно повезивање, партнерство више земаља или области, и асоцијација на стране државе и њихова дипломатска представништва у нашој земљи.

Следе асоцијације које су директније везане за финансије (новац, средства за рад, финансије које нису из Србије и страна предузећа). На крају су асоцијације везане за дефинисана правила, сарадњу и партнерство и међународне агенције.

При избору потенцијалног донатора убедљива већина (43%) првенствено ће се руководити репутацијом донатора. То подразумева етичке аспекте, циљеве, поузданост, вредности које промовише и подржава и сл. У 22% случајева као основни критеријум помињу се питања везана за област којом се донатор бави, тј. усклађеност са програмским циљевима организације. Као наредна битна својства помињу се аспекти везани за приступачност, отвореност и транспарентност (11%). Врло блиски (8%) јесу и услови које донатор поставља, једноставност у испуњавању услова, прибављању документације и извештавању. За 7% организација важно је да донатор познаје услове у нашој земљи и локалној заједници, да је упознат са стварним проблемима и изазовима са којима се организације сусрећу. Аспекти који се такође помињу као најбитнији јесу висина средстава предвиђена конкурсом и претходно искуство које је организација имала са поменутим донатором.

Према одговорима испитаних, може се закључити да су у протекле две године удружења код међународних донатора конкурисала и до 20 пута. Ипак, у просеку је тај број мањи и износи 4,5 пута. Када се погледа расподела самих одговора, она показује да су удружења код међународних пројеката у највећем проценту (75,5%) конкурисала до 5 пута. То указује на 2-3 предлога пројекта током једне године. Уколико се осврнемо на претходни део упитника, можемо закључити да је, упркос великом проценту конкурисања на позиве међународних донатора, петина испитаних била на истим конкурсима и подржана тако да им то буде највећи извор прихода.

Готово све организације наводе да до информација о донаторима долазе електронским путем. У највећем броју случајева (30%) то су друштвене мреже или мреже преко којих организације иначе међусобно комуницирају и размењују информације. У 22% случајева наведена је само претрага интернета, без детаља на који начин и у ком правцу. Такође се помињу сајтови донатора (11%) и редовно праћење јавних позива и конкурса (9%). Неке организације

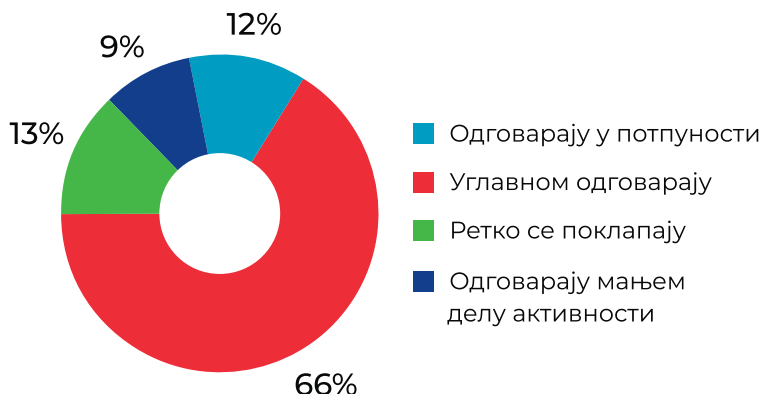
су навеле конкретне сајтове организација где се информишу: Грађанске иницијативе (8%) и ређе КОМС, НАПОР, ТЕМПУС, МОДС, КЗМ, КРЕАТИВНА ЕВРОПА. У 5% случајева информишу се кроз директан контакт са потенцијалним донаторима. Такође, у 5% случајева помињу се директни контакти са колегама и другим организацијама, а у 4% то су канцеларије Владе и локална самоуправа.

КАПАЦИТЕТИ ОМЛАДИНСКОГ СЕКТОРА ЗА ПОВЛАЧЕЊЕ СРЕДСТАВА

У првом делу упитника приказано је да удружења грађана која су учествовала у истраживању активно раде у различитим областима са младима. Ипак, сваки пети испитани, односно 22% из целокупног узорка, наводи да циљеви конкурса које расписују међународни донатори ретко или у мањем делу активности одговарају циљевима и активностима удружења. Највећи број испитаних, односно две трећине узорка, навео је да донаторски циљеви углавном одговарају њиховом раду. Из целокупног узорка 12% испитаника навело је да циљеви међународних донатора одговарају у потпуности циљевима удружења. Расподела одговора испитаника дата је на Графикону 6.

Графикон 6

Одговори испитаника на питање „У којој мери циљеви конкурса који расписују међународни донатори одговарају циљевима и активностима Вашег удружења?“

Поред самих циљева у оквиру донаторских конкурса који, као што је наведено у горњем пасусу, углавном одговарају циљевима удружења, процењено је и препознавање потреба младих у Републици Србији од стране међународних донатора. Учесници истраживања означавали су на петостепеној скали у којој мери међународни донатори препознају потребе младих у друштву (оцена 1 означавала је да уопште не препознају, док је оцена 5 значила да у потпуности препознају). Просек одговора испитаника на ово питање износио је 2,33 – док је стандардна девијација 1,46. Добијени налаз указује да удружења сматрају да међународни донатори углавном не препознају потребе младих или их делимично препознају.

Учесници истраживања високо вреднују раније искуство у реализацији пројеката међународних донатора и сматрају да је оно најважније да би удружење аплицирало на ове фондове. Овакав одговор дао је 41% испитаних у узорку. Много нижи проценат удружења грађана најважнијим сматра добро написан пројекат и стручни тим. Најмање испитаних на листу најбитнијих одлика удружења поставило би видљивост удружења у заједници и стабилне финансије, као и иновативну идеју. Одговори испитаника приказани су на Графкону 7.

Графикон 7

Одговори испитаника на питање „Шта сматрате да је најбитније да удружење поседује да би могло да аплицира код међународних донатора?“

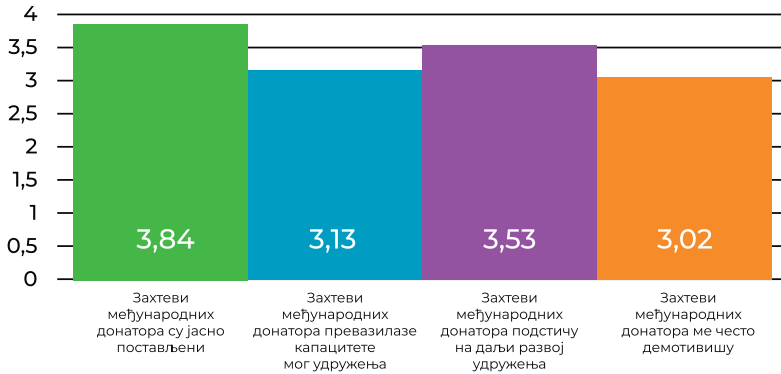

Када се говори о компетенцијама које би волели да развију у будућности, у највећем броју случајева (29%) препознате су као важне оне везане за сам поступак писања пројекта, односно недостатак такве врсте искуства. Такође се често помињу и промене које су везане за саму организацију – 20% волело би да научи да боље организује тим, подршку/логистику, управљање унутар организације, формирање групе за пројекте и сл. Сваки десети испитаник, тачније 11%, сматра да организација треба да научи да постигне финансијку стабилност која неће доводити у питање њен опстанак. У 9% случајева жељене компетенције везане су за енглески или други страни језик, а у 8% за вештине вођења, праћења и управљања пројектима. Наредна група компетенција, заступљена са 7%, јесте везана за начин на који се уочавају проблеми, стварају креативне идеје и представљају на интересантан начин који привлачи пажњу донатора. Међу мање заступљеним одговорима јесу они везани за начин на који треба пратити конкурсе и учинити их приступачним, буџетирање, умрежавање или партнерство са другим организацијама и повећање компетенција у стручној области у којој организација делује.

Оценом од 1 (апсолутно се не слажем) до 5 (апсолутно се слажем) испитаници су одговарали на тврдње о захтевима међународних донатора који су постављени пред омладински сектор. Испитаници се највише слажу са тврдњом да су захтеви међународних донатора јасно постављени. Просечна оцена је 3,84 – што указује да се испитаници углавном слажу са овом тврдњом. Најмање се слажу са тврдњом да их захтеви међународних донатора често демотивишу (3,02). Просечне оцене испитаних на понуђене тврдње о захтевима донатора дате су на Графикону 8.

Графикон 8

Просечне оцене испитиваних тврдњи о захтевима приликом
конукурисања код међународних донатора

На основу резултата из горњег графикона може се видети да удружења захтеве међународних донатора пре виде као јасне и подстицајне, него демотивишуће и ван домета удружења грађана. У складу са овим одговорима највећи број испитаних удружења навео је да може да одговори на већину захтева које постављају међународни донатори, док најмањи број њих сматра да тренутно није у могућности да својим радом пружи одговор на захтеве међународних донатора. Ипак, важно је напоменути да четвртина узорка, односно 23 испитана удружења, наводи да није сигурно да ли би могло да одговори на оно што међународни донатори постављају као услове.

Табела 5

Могућност удружења грађана да одговори на захтеве међународних донатора

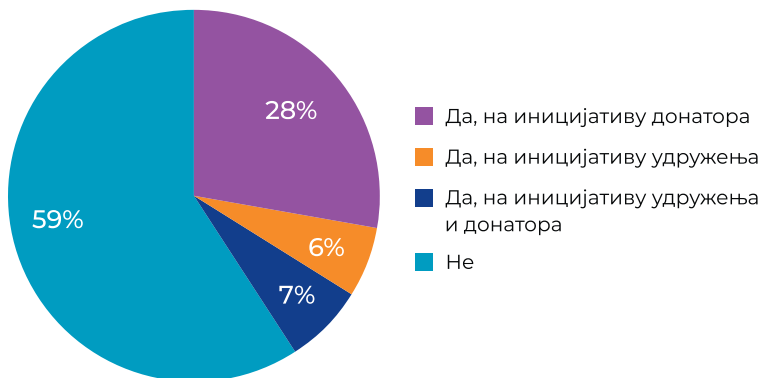
Одговор испитаника	Број одговора
Можемо да одговоримо на све захтеве без потешкоћа	8
Можемо да одговоримо на већину захтева које постављају међународни донатори	36
Потребна нам је помоћ спољних сарадника	24
Нисмо тренутно у могућности да одговоримо на захтеве међународних донатора	4
Нисам сигуран/а	23

Трећина одговора у вези са потешкоћама при испуњавању захтева донатора наводи финансијске препреке – услов да морају да партиципирају са сопственим средствима, да морају имати одређени финансијски буџет из претходне године, искуство са реализацијом пројеката из дефинисане финансијске категорије и сл. У следећој категорији (22%) јесу захтеви везани за административне и организационе ресурсе организације. Након тога (14%) долазе захтеви који од организација очекују претходна искуства у реализацији истих/сличних активности, умреженост или партнерство са другим организацијама и сл. Следе две групе захтева који су присутни са 8% – одрживост пројекта или његових резултата након завршетка пројекта, и захтеви везани за особље које организација има или које треба да буде укључено у пројекат (број запослених, број волонтера, претходна искуства чланова тима и сл.). У 6% случајева наведени су захтеви везани за видљивост пројекта, а од мање заступљених помињу се технички захтеви, захтеви везани за сарадњу са институцијама и ниво квалитета на ком пројекат треба да буде реализован.

Конкурисање и реализација пројекта за већину удружења јесте једини простор у ком сарађују са донаторима. Омладинска удружења у великој већини до сада нису били контактирана у процесима који за циљ имају израду донаторских програма. Дупло мање их је било укључено у консултативне програме и то на иницијативу донатора. Најмањи број испитаних у овим процесима учествовао је искључиво на сопствену иницијативу. Расподела одговора приказана је на Графикону 9.

Графикон 9

Одговори испитаника на питање „Да ли сте до сада били контактирани у консултативним програмима за израду донаторских програма, циљева и области будућег деловања?“

Упитник је садржао и питање Како бисте волели да видите Ваше удружење грађана у будућности (за 5 до 10 година)? Циљ овог питања јесте дефинисање жеља и потреба које имају сама удружења независно од донатора и околности. Укупно 34% организација види своје удружење као снажно, стабилно и утицајно у будућности. Одређенији одговор дало је 28% испитаних и наводи финансијску стабилност као слику коју би највише желели да виде, а 9% види унапређења везана за особље – већи број запослених, могућност запошљавања сарадника, повећавање стручности сарадника и сл. Мањи део испитаних, 8%, жели

да види могућност одржавања континуитета у реализацији пројеката, колико је заступљен и одговор везан за унапређење партнерства различитих врста. У 6% случајева помиње се решавање питања простора, а преостали помињу достизање слободе и независност у раду и опстанак организације.

Kada razmatraju način na koji bi međunarodni donatori mogli pomoći u ostvarenju vizije o budućnosti udruženja, najveći broj odgovorio je da bi to bilo kroz stabilnost finansija. Od odgovora preko 5% ispitanih jesu i – povezivanje sa međunarodnim akterima i razvoj ljudskih resursa. Detaljna raspodela data je u Tabeli 6.

Табела 6

Одговори испитаника о видовима подршке међународних донатора

Подршка донатора у остварењу визије удружења	Процент одговора
Стабилност финансија – програмско финансирање	80
Повезивање са међународним актерима	8
Повећање видљивости проблематике којом се удружење бави	4
Циљане едукативне активности	0
Развој људских ресурса	7
Друго	2

ПАНДЕМИЈА КОВИД–19 И УТИЦАЈ НА ПОВЛАЧЕЊЕ СРЕДСТАВА

Део упитника посвећен је утицају пандемије КОВИД-19 на рад и процес прикупљања средстава код омладинских удружења. Испитаници су на петостепеној скали оцењивали у којој мери су међународни донатори прилагодили циљеве својих конкурса условима рада током пандемије КОВИД-19. Просечна оцена испитаника износила је 2,64, показујући да испитаници сматрају да је прилагођеност циљева била недовољна, односно углавном неприлагођена. Слична оцена дата је прилагођености услова за спровођење активности и извештавање током пандемије КОВИД-19. Просечна оцена била је 2,59. Одговори испитаника указују да удружења грађана која остварују циљеве у омладинској политици сматрају да међународни донатори циљеве и услове за спровођење активности углавном нису прилагодили пандемији КОВИД-19.

Више од једне половине организација (51%) наводи да се током пандемије најтеже суочавала са неизвесношћу и непредвиђеним околностима (могућност извођења активности, болест у тиму, промене термина, прелазак на друге видове рада, модификација првобитних планова, епидемиолошке мере итд.). У 31% случајева прелазак на онлајн комуникацију био је најтежи (ограниченост, недостатак сусрета лицем у лице, немогућност путовања, непознавање технике за овакву комуникацију и сл.). Следе потешкоће везане за поштовање временских оквира који су предвиђени пројектом са 8%, одлазак људи из организације и тимова који су радили на пројектима (5%) и мањи број конкурса и могућности да се аплицира (5%).

ПРЕПОРУКЕ

На основу спроведеног истраживања може се закључити да омладинска удружења одликује разноликост у капацитетима, искуства у раду са међународним донаторима и начинима обезбеђивања финансијске сигурности. Ипак, када се занемаре ове индивидуалне разлике, постоје тенденције које указују на положај омладинског сектора и изазове који се налазе испред њега.

Удружења младих, удружења за младе, кровни савези омладинских удружења и удружења која остварују активности у омладинском сектору остварују своје циљеве у различитим областима. У највећем броју ангажовани су у области образовања, активизма и информисања. Рад у овим областима има значајне дугорочне циљеве, те је његов утицај могуће мерити тек након одређеног времена. У времену кризе, као што је пандемија, када се новац усмерава кроз краткорочне и хитне донације, рад омладинског сектора може бити занемарен. **Стога је потребно учинити видљивијим значај рада са младима као осетљивом групом на њиховом информисању, образовању и активизму, као и другим областима рада код међународних донатора.**

Структура чланства у омладинским удружењима показује да се она делимично ослањају на волонтере и волонтерке, којих у просеку има десетак по удружењу грађана. Број запослених је много мањи и најмање је заступљено запошљавање путем уговора о раду. Запосленост путем студентске задруге, уговора о ауторском делу и сл. чини њихово запослење нестабилним. У највећем броју случајева (тачније 45%) сви у удружењу задужени су за прикупљање средстава, што указује да не постоји јасна класификација послова и подела задужења. **Зарад повећања капацитета омладинског сектора, потребно је у већој мери подржати људске ресурсе удружења, у циљу очувања стабилности**

и могућности даљег развоја. Капацитете је потребно повећати и квантитативно, тј. број запослених, и квалитативно, што обухвата врсту уговора и подршку експертском знању.

Укупно половина узорка навела је да је највећи проценат средстава добила од међународних фондова, затим фондација из региона и претприступних фондова. Следећи донатори су државне институције на различитим нивоима, и последњи су приватни и корпоративни донатори. Ипак, подржани пројекти углавном су били кратки, код две трећине испитаних удружења најдужи пројекат трајао је до годину дана, а у просеку је 30% средстава одлазило на програмске активности, мада је варијабилност одговора висока и зависи од начина на који удружења доживљавају програмско деловање. Удружењима је било најтеже да новац обезбеде за активности ван временског оквира трајања пројекта који би обезбедили континуирану подршку њиховом раду (програми, хонорари, простор и техничка подршка). Поред континуитета, удружења би желела да добију консултантску подршку од стране донатора. На основу издвојених налаза може се видети да су донатори усмерени на краће пројектне циклусе, који не укључују довољно програмску подршку и не пружају сигурности у раду омладинским удружењима. **Потребно је подржати дугорочне пројекте који дају прилику да се удружења грађана развијају и доприносе остварењу програмских циљева.**

Испитана удружења грађана у протекле две године у просеку су по 5 пута конкурисала за средства међународних донатора. Она сматрају да је за добијање финансијске подршке најважније имати раније искуство, добро написан пројекат и стручан тим, а компетенције које им највише недостају тичу се управо писања пројеката, његовог спровођења, организације тима и специфичних знања, попут страног језика. Када су у питању захтеви донатора, испитаници верују да могу да одговоре на већину захтева. Виде их углавном као подстицајне и јасно постављене, а нису сигурни колико их демотивишу и превазилазе њихове капацитете. Удружењима је најтеже да одговоре на захтеве у виду финансијског учешћа, ранијег искуства у реализацији већих пројеката или сличних активности, захтева за партнерствима... Од донатора очекују да релаксирају своје захтеве везане за финансијску партиципацију организације и претходне реализоване буџете. **Потребно је развијати донаторске програме који за циљ имају**

развој компетенција и могућности удружења грађана за дугорочне међународне пројекте, који развијају њихова искуства, вештине, знања и партнерске односе.

Представници удружења која раде у омладинском скетору су у највећем броју навели да међународни донатори углавном не препознају потребе младих или их делимично препознају. На скали од један до пет препознатост потреба младих је оцењена са 2,3. Свако 5 удружење је навело да се циљеви конкурса донатора ретко или углавном не поклапају са циљевима рада удружења. Ипак, већи узорак удружења, 2/3 испитаних је навео да циљеви конкурса који расписују међународни донатори углавном одговарају њиховом раду. Могуће је да се међународни донатори и удружења грађана у већини случајева слажу у областима рада, али да се недовољно фокусирају и прилагођавају потребама и условима који окружују младе у Србији. **Потребно је да међународни донатори у већој мери буду сензибилисани за потребе младих у оквиру циљева конкурса које постављају.**

Омладинска удружења настоје да комуницирају са донаторима и ван пројектних активности. Ипак, комуникација је најчешће усмерена ка планирању будућих појединачних пројеката подршке. Две трећине испитаних удружења није учествовало у консултацијама које се тичу усмерења донаторске политике. Потребно је подржати удружења грађана за учешће у развијању донаторске политике у циљу дефинисања захтева који су у складу са компетенцијама омладинског сектора.

Током пандемије КОВИД-19 удружења грађана суочила су се са великим изазовима који се тичу непредвидивости и немогућности реализације активности пројекта, као и других ограничења и здравствених ризика. То је створило додатан притисак на њихов рад, за који нису добили одговарајућу подршку од стране донатора. **Потребно је сензибилисати донаторе за утицај кризних ситуација на сама удружења грађана и ограничење њихових могућности зарад пружања адекватније подршке.**

ПРИЛОГ

Упитник „Капацитети омладинског сектора за прикупљање средстава из међународних фондова”

1. ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О УДРУЖЕЊУ ГРАЂАНА

1. Моје удружење је:

- ☐ Удружење младих
- ☐ Удружење за младе
- ☐ Удружење које реализује активности за младе
- ☐ Кровни савез омладинских удружења

2. Колико година је удружење активно у раду са младима?

3. Области у којима остварујете своје активности су (означите све што се односи на Вас):

- ☐ Запошљавање и предузетништво младих
- ☐ Образовање, васпитање и обука младих
- ☐ Активизам и активно учешће младих
- ☐ Здравље и благостање младих
- ☐ Безбедност младих
- ☐ Социјална укљученост младих
- ☐ Мобилност младих
- ☐ Информисање младих
- ☐ Култура и креативност младих
- ☐ Заштита животне средине

4. Оквиран број становника села/града у ком је удружење активно (уколико делује у већем броју места, у том случају величина насеља у ком је регистровано): _____

5. Колико тренутно имате радно ангажованих особа у раду Вашег удружења:

Према уговору о раду – пуно радно време _____

Према уговору о раду – пола радног времена _____

Према ауторском уговору _____

Радно ангажовани на неки други начин (на пример: преко студентске задруге, агенције, у сарадњи са другим удружењем)

6. Колико имате волонтера који активно учествују у Вашем раду?

7. Да ли у својој организацији имате особу/тим која је задужена за фандрејзинг / прикупљање средстава?

- ☐ Да, као саставни члан/ица организације
- ☐ Да, као спољног повременог сарадника/цу
- ☐ Не издвојено, сви се бавимо прикупљањем средстава
- ☐ Не, али желели бисмо
- ☐ Не, мислимо да нам није потребно

8. Ваш годишњи буџет у 2020. години износио је: _____

2. ДОСАДАШЊЕ ИСКУСТВО У РАДУ СА ДОНАТОРИМА

9. Од којих донатора сте у претходне две године добили највише средства:

- ☐ Локалне самоуправе
- ☐ Конкурси министарства и/или покрајинских институција
- ☐ Конкурси амбасада
- ☐ Претприступни фондови (донације од стране ЕУ)
- ☐ Фондације из земље или региона
- ☐ Међународне фондације
- ☐ Корпоративни сектор
- ☐ Приватни донатори

10. Колико је трајао најдужи пројекат који сте реализовали као удружење? _____

11. Од укупног броја добијених средстава у протекле две године колики проценат је био усмерен на програмске активности (а не искључиво пројектне)? _____

12. За које програмске активности Вам је најтеже да обезбедите средства?

13. Поред финансијске подршке од донатора, каква би Вам још подршка била потребна за реализацију програмских активности?

- ☐ Менторска
- ☐ Консултантска
- ☐ Едукативна
- ☐ Техничка/логистичка
- ☐ Административна
- ☐ Промотивна
- ☐ Друго _____

14. Да ли одржавате контакт са донатором ван обавеза дефинисаних уговором?

ДА НЕ ПОНЕКАД

Уколико је одговор Да или Понекад, на који начин комуницирате са њима? _____

15. Када се каже међународни донатор, на шта прво помислите?

16. Шта Вам је најважније при избору потенцијалног међународног донатора? _____

17. Колико сте пута у протекле две године аплицирали за средства код међународних донатора? _____

3. ДОНАТОРИ И ОМЛАДИНСКИ СЕКТОР

18. У којој мери циљеви конкурса које расписују међународни донатори одговарају циљевима и активностима вашег удружења?

- ☐ Одговарају у потпуности
- ☐ Углавном одговарају
- ☐ Ретко се поклапају
- ☐ Одговарају мањем делу активности

19. Према Вашој процени, у коликој мери међународни донатори препознају потребе младих у Србији? (Оцена 1 означава да уопште не препознају, а оцена 5 да у потпуности препознају.)

1 2 3 4 5

20. Шта сматрате да је најбитније да удружење поседује да би могло да аплицира код међународних донатора?

- ☐ Раније искуство у реализацији међународних донатора
- ☐ Стабилне финансије
- ☐ Стручни тим
- ☐ Добро написан пројекат
- ☐ Иновативну идеју
- ☐ Видљивост у својој заједници
- ☐ Друго _____

21. Које компетенције би требало да развијете да бисте увећали своју могућност да добијете средства од међународних донатора у будућности?

22. Када планирамо да аплицирамо за конкурс, прво са чим се суочимо јесте текст конкурса и захтеви донатора. Волели бисмо да оцените како Ви видите захтеве које међународни донатори представљају пред омладинским сектором у Србији. (Оцените сваку тврдњу на скали од 1 до 5, где 1 значи да се апсолутно не слажете, а 5 да се апсолутно слажете.)

Захтеви међународних донатора јасно су постављени.

1 2 3 4 5

Захтеви међународних донатора превазилазе капацитете мог удружења.

1 2 3 4 5

Захтеви међународних донатора подстичу на даљи развој удружења.

1 2 3 4 5

Захтеви међународних донатора често ме демотивишу.

1 2 3 4 5

23. Како бисте описали могућност свог удружења да одговори на захтев међународних донатора?

- ☐ Може да одговори на све захтеве без потешкоћа
- ☐ Може да одговори на већину захтева који постављају међународни донатори
- ☐ Потребна нам је помоћ спољних сарадника
- ☐ Нисмо тренутно у могућности да одговоримо на захтеве међународних донатора
- ☐ Нисам сигуран/а

24. Које захтеве међународних донатора Ваше удружење најтеже испуњава?

25. На који начин долазите до информација о потенцијалним међународним донаторима или отвореним конкурсима?

26. Да ли сте до сада били контактирани у консултативним програмима за израду донаторских програма, циљева и области будућег деловања?

- ☐ Да, на иницијативу донатора
- ☐ Да, на иницијативу удружења
- ☐ Да на иницијативу удружења и донатора
- ☐ Не

27. Како бисте волели да видите Ваше удружење грађана у будућности (за 5 до 10 година)?

28. На који начин би међународни донатори могли највише помоћи остварењу Ваше визије?

- ☐ Стабилност финансија – програмско финансирање
- ☐ Повезивање са међународним актерима
- ☐ Повећање видљивости проблематике којом се удружење бави
- ☐ Стварањем искуства од значаја за раст удружења
- ☐ Развој људских ресурса
- ☐ Друго

4. КОВИД-19

29. По Вашем мишљењу, колико су међународни донатори прилагодили циљеве својих конкурса условима рада током пандемије КОВИД-19?

1 2 3 4 5

30. По Вашем мишљењу, колико су међународни донатори прилагодили своје конкурсе условима за спровођење активности и извештавања током пандемије КОВИД-19?

1 2 3 4 5

Уколико желите да образложите Вашу оцену, то можете да учините овде:

31. Шта вам је било најтеже приликом аплицирања за пројекте током пандемије КОВИД-19? _____

Нови Сад, 2021.

ПЕНС

